

8 januari 2023

Lezingen: Jesaja 55, 1 – 11; Marcus 1, 1 – 11

Overweging

De lezingen van vandaag roepen allebei een beeld op dat je voor je kunt zien. Ik wil eerst kijken naar het beeld dat Jesaja schetst en daarna het verband leggen met het beeld van de doop van Jezus.

In het begin van de Jesajalezing lijkt het wel of er een marktkoopman, een standwerker aan het woord is. Maar dan wel een beetje een rare, want hij wil zijn spullen verkopen zonder dat hij er iets voor hoeft te hebben. Het blijkt vervolgens te gaan over de woorden van God, want die lessen onze diepste dorst en verzadigen onze diepste honger. Als je naar Gods woorden luistert zul je leven!

Niet voor niets wordt als eerste water aangeboden. Water is echt de eerste levensbehoefte. Zonder water ga je dood. Maar water betekent nog veel meer. Water doet ook denken aan het verhaal van de uittocht uit Egypte: de doortocht door de zee, die nodig was om uit het land van de slavernij weg te trekken en een nieuw leven te beginnen. Het is het water van de dood, waarin je kunt verdrinken, maar waar je doorheen moet om het leven te krijgen. Net zoals bij de doop - die van Jezus, maar ook die van ons zelf ...

Vervolgens zegt de profeet namens God, dat God een blijvend verbond belooft: wat hij met David is begonnen, gaat nu voor het hele volk gelden, en zelfs voor alle andere volken. Ook zij snellen toe, ze komen af op dit volk dat zo'n bijzondere band heeft met God. Net zoals bij de wijzen uit het oosten wordt de belofte van God hier verbreed naar alle mensen.

God biedt dus iets aan, en daar moet een reactie op komen: zoek de Heer nu hij zich laat vinden, zegt de profeet. Je kunt zo'n aanbod eigenlijk niet afwijzen. Wat is dan het antwoord dat van ons verlangd wordt? Kort gezegd: bekering. Het verlaten van de wegen van ongerechtigheid en zondige gedachten. Terugkeren naar God die zich zal erbarmen en ons altijd wil vergeven. Dat staat daar zo even, maar dat is natuurlijk heel wat! Menselijkerwijs gesproken ligt dat niet zo voor de hand: want dan zou straf toch een logische reactie van God zijn. Maar gelukkig denkt en doet God anders dan mensen. God wil ons ondanks alles vergeven, en ons opnemen in zijn barmhartigheid. Een uitnodigende God!

Het verhaal over de doop van Jezus schetst eveneens een beeld dat je voor je ziet: Johannes staat daar bij de Jordaan om ieder die dat wil, te dopen, en ineens staat Jezus daar voor zijn neus en laat zich, net als al die anderen, door Johannes dopen. Zou Johannes op dat moment hebben geweten wie hij voor zich had? Of zou hem dat pas later duidelijk zijn geworden? Op het moment dat Jezus namelijk uit het water omhoog komt, is alleen voor hemzelf zichtbaar en hoorbaar wat er dan gebeurt. En wát er dan gebeurt, doet denken aan roepingsverhalen uit het Oude Testament: een bepaald teken - hier de Heilige Geest als duif - en een stem die de roeping en zending bevestigt van iemand. Hier wordt Jezus als het ware bevestigd als Christus en als zoon van God; al in de eerste zin van het Marcus-evangelie is hij zo genoemd, maar hier wordt hij als zodanig geïnstalleerd, zou je kunnen zeggen.

Dit is het begin van Jezus' openbare optreden. Hier treedt hij uit de anonimiteit. Eerst nog niet: eerst staat hij gewoon te midden van al die anderen die zich door Johannes lieten dopen. Zo moet het ook gaan: Jezus maakt deel uit van zijn volk, het volk van god, en zo gaat hij ook dezelfde weg. Net zoals ooit het volk uit Egypte wegtrok en door het water heen moest om een nieuw leven te beginnen, zo doet Jezus dat nu ook te midden van zijn mensen. En net zoals het volk toen na de doortocht 40 jaar door de woestijn trok, zo zal Jezus na zijn doop, zijn doortocht door het water, 40 dagen in de woestijn verblijven.

Die doortocht door het water heeft hij nodig: hier, bij zijn doop, wordt hij geroepen en bevestigd op de weg van God.

En net zo is het bij onze doop. Ook die heeft meerdere betekenislagen. Het water van de doop betekent ten eerste een reiniging. Je wilt je bekeren, je wilt een nieuw leven beginnen, maar dan moet eerst het

oude vuil er af. Je zonden moeten afgewassen worden. Nu staat dat er bij Jezus niet bij. De andere mensen beleden hun zonden bij de doop door Johannes, maar van Jezus wordt dat niet gezegd. Een aanwijzing van de evangelist dat het hier om een bijzonder iemand gaat.

Maar bij ons, als er pasgeboren kinderen gedoopt worden, wat hebben zij dan voor zonde bedreven? Ze hebben toch nog niet kunnen zondigen? Nee, maar ze worden wel geboren in een wereld die vol zit met slechte dingen. En dan kan het o zo moeilijk zijn om daar niet in mee te gaan. Het ligt meer voor de hand om te gaan dóemdenken, om te geloven dat het tóch niks meer wordt met deze wereld, en dus met jou zelf. De doop is dan een teken dat God ons in deze wereld toch niet loslaat. Dat er een kans is om uit die cirkel van doem te komen. Een kans om rigoureus te breken met het sombere ongeloof, en te gaan leven vanuit de hoop die God ons biedt. Die neiging tot somber ongeloof, die moet worden afgewassen, door middel van een symbolische doortocht door het water.

Ten tweede is de doop ook een roeping. Een roeping om te beginnen aan een uittocht uit het onrecht. Een roeping om je op de weg van God te begeven. Jezus - en hij als enige - ziet hier de hemel openscheuren en de Heilige Geest als duif neerdalen. Hij alleen hoort die stem uit de hemel, die hem vertelt: jij bent mijn kind. Ik hou van je. Jezus wordt hier eigenlijk gezalfd met de Heilige Geest. En hij wordt heel persoonlijk geroepen om Gods zoon te zijn. Zo worden wij, als zijn volgelingen, bij onze doop ook persoonlijk geroepen om Gods kinderen te zijn, om op die weg van God te gaan. Om, met de woorden van Jesaja uit de eerste lezing, te eten wat goed is, en onze kracht te geven aan dingen die er echt toe doen.

In de derde plaats betekent de doop ook een bevestiging. God bevestigt het verbond dat hij met ons gesloten heeft. Hij geeft ons een teken dat hij altijd, wat er ook gebeurt, met ons zal zijn. Jesaja zegt dat heel indringend: God sluit een blijvend verbond met ons; Hij verloochent de gunst die hij aan David verleend heeft, niet. David was de grote koning naar Gods hart. En Jezus, als zoon van David, laat zien dat God zijn belofte nakomt, zijn verbond houdt.

Jesaja zegt dat ook nog op een andere manier, aan het eind van de lezing: het woord dat uit Gods mond komt keert niet vruchteloos naar hem terug. Het keert pas weer wanneer het Gods wil volbracht heeft en zijn zending heeft vervuld. Ik begrijp dat zo: God blijft steeds maar met ons bezig, ons uitnodigend en uitdagend, om in te gaan op zijn verbond. Zijn verbond, dat gericht is op het goede voor iedereen. Het is een verbond, waarin wij worden uitgedaagd om samen met God, met de hulp van de Heilige Geest, te werken aan Gods koninkrijk op aarde. Nooit heeft God het op, steeds wil hij ons daartoe inspireren met zijn woord. Het teken van Gods aanbod, Gods uitnodiging is de doop. Aan ons is het nu om aan die uitnodiging gevolg te geven, om Gods uitdaging aan te nemen. Het gaat om Gods woord dat antwoord vraagt.

Maar wat de profeet Jesaja hier zegt namens God, heeft behalve een uitdaging ook een troostrijke boodschap in zich, namelijk dat Gods beloften geen loze kreten zijn: ze zullen waarheid worden, hoe dan ook. Gods woord keert immers niet vruchteloos naar hem terug. En misschien zien we dat niet zo gauw, voor het woord van God werkt in onze wereld, in onze tijd. Maar, zeggen we ook, Gods wegen zijn ondoorgrondelijk: je weet maar nooit hoe het in zijn werk gaat. Daar zit zeker iets troostrijks in, vind ik: ik hoor bv. vaak ouders verzuchten dat hun kinderen niks meer met de kerk of het geloof doen. Als je dan hier hoort dat Gods woord niet vruchteloos naar hem terugkeert, geeft dat misschien wel weer wat opluchting: God zal er zelf ook nog wel iets aan doen; het hangt niet alleen van ons mensen af.

29 jaar geleden zijn mijn oudste zoons op deze zondag gedoopt. Van het voorbereidende gesprek is me bijgebleven dat ik me erg opgelucht voelde toen ik mij realiseerde dat het niet allemaal alleen van ons als ouders af hangt, hoe het met de kinderen zal gaan; dat God er ook nog is en voor hen zorgt. Ook al doen wij zelf van alles fout, ze vallen nooit uit Gods liefde en barmhartigheid. Dat is nog eens een aanbod! Eén dat van ons een antwoord vraagt.